

Aleg. 249.

Sprawozdanie

Komisji dla spraw gospodarstwa krajowego w przedmiocie uregulowania drobnej sprzedaży soli (warzonki).

Wysoki Sejmie!

Monopolizując sól ustawą z roku 1835 o cłach i monopolach, zastrzegł c. k. Rząd dla skarbu państwa wyłącznie opłatę produktu po ustanowionych cenach fiskalnych, uznał jednak sprzedaż soli przedmiotem wolnego handlu.

Zasada ta byłaby odpowiednią, gdyby nie była zaraz na początku spaczoną przez przekupniów w sposób konsumentów krzywdzący. Zaraz bowiem po wejściu w wykonanie ustawy monopolicznej utworzył się związek hurtownych handlarzy, którzy zakupując całą niemal ilość wyprodukowanej w salinach rządowych soli, stali się jej monopolistami i stanowiąc między sobą zwarte familijnie uprawnione stowarzyszenia, przymuszali drobnych handlarzy i konsumentów do zakupowania u siebie tego niezbędnego artykułu żywności po cenach dowolnie przez nich ustanowionych.

Ten anormalny stan tak zwanego wolnego handlu trwał faktycznie do roku 1869, aż nareszcie Wydział krajowy, zawezwany przez 36 Rad powiatowych i uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 5. października 1868 do zaradzenia złemu odniósł się przeciw tym nadużyciom do krajowej Dyrekcji skarbu i za jej pośrednictwem uzyskał na mocy dekreту c. k. Ministerstwa z dnia 28. czerwca 1869 L. 66. koncesyę, aby większym miastom i Wydziałom powiatowym przysługiwało prawopierwszeństwa w pobieraniu zamówionej przez nich soli przed innymi handlarzami.

Koncesya ta umożliwiać miała Wydziałom powiatowym uregulowanie drobnej sprzedaży soli w ten sposób, aby takowa w każdej miejscowości, każdego czasu i po ustalonych możliwie najniższych cenach konsumentom dostarczoną być mogła.

Jeżeli jednak dzisiaj po upływie 23 lat od czasu nadania tej koncesyi stosunki drobnej sprzedaży soli zbadamy, przyjdziemy niestety do przekonania, iż w przeważnej części powiatów stosunki te na korzyść konsumentów wcale się nie poprawiły.

W przedłożonym nam sprawozdaniu wykazuje bowiem Wydział krajowy na podstawie dochodzeń c. k. Starostw, Wydziałów powiatowych i Towarzystw zaliczkowych, że dzisiaj jeszcze w wielu powiatach dość często, zwłaszcza w wiosennej i jesiennej porze zupełny brak soli istnieje i że pomimo wszelkich starań Wydziałów cena jednej topki soli ciągle się zmienia i zawsze cenę fiskalną niestosunkowo do jej realnych kosztów przewyższa.

Przyczyna, dla której te niekorzystne stosunki drobnej sprzedaży soli dotąd jeszcze po latach 23 się nie poprawiły, polega głównie na tem, że Wydziały powiatowe nie mogły wszędzie urządzić takiej administracyjnej organizacyi, któraby wszelkim nadużyciom skutecznie zapobiedz mogła — a to z powodu następujących przeszkód.

1. Nie wszystkie Wydziały powiatowe i miasta postarały się dotąd o uzyskanie prawa pierwszeństwa w zakupie soli.

2. Nawet i Wydziały powiatowe, posiadające to prawo, przydzielone są do poboru soli do niewłaściwych salin, przez co koszta transportu i w dalszym następstwie ceny soli znacznie się podwyższają. I tak np. powiat rzeszowski miałby najniższy fracht, gdyby sól dla swej potrzeby pobierał z Lacka, tymczasem przydzielono go do salin w Bolechowie i w Dolinie; powiat przemysłański pobierać ma sól dla powiatu w Bolechowie i Kałuszu podczas, iżby najkorzystniej pokrywać mógł swą potrzebę w Dolinie. Takie same przeszkody zachodzą zarówno w wielu innych powiatach.

3. Nie mając dyspozycyjnych funduszków po za budżetem, przymuszone są Wydziały powiatowe posługiwać się celem zaopatrzenia powiatu w sól na podstawie prawa pierwszeństwa pośrednikami, którzy jak to sprawozdanie Wydziału krajowego dowodzi, mimo wszelkich zastrzeżeń kontraktowych zawsze jeszcze znachodzą niepochwytne środki do prawnego podwyższenia cen soli.

4. Pobierając sól w miarę potrzeby, a więc zwykle w mniejszej ilości, nie korzystają ustanowieni przez Wydziały powiatowe wekturanci z transportu kolejowego za opłatą znizowanych taryf i podwyższają przez to cenę soli.

5. Oddając sprzedaż soli powiatowej prywatnym przedsiębiorcom — tu i owdzie nawet za pewną opłatą — pozwalają Wydziały powiatowe tymże zakładać dowolną ilość składów soli powiatowej. W skutek tego dzieje się, iż z wyjątkiem kilku powiatów jak n. p. sanoeki, przemyski, dobromilski, na całą przestrzeń powiatu ledwo jeden lub dwa składy soli istnieją, przez co nabycie soli znacznie jest utrudnionym.

6. Brak należytej kontroli nad zastępcami Wydziałów powiatowych przy sprzedaży soli, nie mniej brak odpowiedniej i bezwzględnej ekzekutywy przeciw nieuczciwym wekturantom jest również częstym powodem pojawiających się nadużyć.

Wykazana w sprawozdaniu Wydziału krajowego różnica cen w pojedynczych powiatach praktykowanych od cen fiskalnych najlepiej dowodzi, do jak ujemnych rezultatów dzisiejsza praktyka sprzedaży soli za pośrednictwem Wydziałów powiatowych prowadzi.

Wszystkie powyż wykazane przeszkody i usterki usunąć może jedynie jednolita, wszystkie powiaty, gdzie topkowa sól bywa używana, obejmująca organizacya pod wyłącznym zarządem kraju, względnie Wydziału krajowego, dającego nam wszelką gwarancję, iż nie w celu przysporzenia nawet funduszowi krajowemu finansowych korzyści, ale li celem dostarczenia ludności jak najtaniej tego niezbędnego przedmiotu pożywienia w zastępstwie innych instytucyj do tego przedsiębiorstwa przystępuje Wydział krajowy, żądając na razie od Wysokiego Sejmu tylko upoważnie-

nia do rokowań z c. k. Ministerstwem skarbu w sprawie objęcia przez kraj sprzedaży soli; odłożył zaś przedstawienie norm, według których proponowana organizacya urządzoną być miała do najbliższej sesji sejmowej. Komisya gospodarstwa krajowego atoli, wychodząc z przekonania, że załatwienie sprawy tak ważnej, dla biednej ludności kraju tak korzystnej, odroczoną być nie powinna, proponuje, aby Wysoki Sejm już na teraźniejszej sesji powziął uchwałę, polecającą Wydziałowi krajowemu nie tylko przeprowadzenie rokowań z c. k. Ministerstwem skarbu, ale zarazem upoważniającą go do bezzwłocznego wprowadzenia zamierzonej organizacyi drobnej sprzedaży soli, skoro te rokowania pomyślny odniosą skutek.

Nie zamierzając bynajmniej krępować Wydziału krajowego w czynnościach, z wykonaniem organizacyi połączonych, komisya gospodarstwa krajowego uznała jednak już dla samego braku zarysu organizacyjnego za stosowne, przy prowadzeniu dalszej akcyi postawić Wydziałowi krajowemu warunki, które ze względu na istotne potrzeby i żądania konsumentów przy zamierzonej organizacyi dopełnione, a zatem równocześnie przez Wysoki Sejm uchwalone by być musiały.

Warunki te w II-gim wniosku komisji gospodarstwa krajowego wyszczególnione regulują nie tylko stosunki tego przedsiębiorstwa do Wydziałów powiatowych i funduszu krajowego, ale wskazują zarazem normy, według których ceny sprzedawać się mającej soli ustanowione być mają.

Z natury rzeczy nie może być cena soli w rozmaitych powiatach jednostajną, lecz w każdym razie wyższą w tych powiatach, które są bardziej odległe od warzelnii soli, a niższą w bliższych. Pod tym względem winno podzielić się kraj na strefy, w których cena soli będzie jednostajną, nie przewyższającą od kilograma soli 11 centów, nigdzie atoli wyższą od ceny według zarządzonych dochodzeń dotąd używanej.

Na podstawie powyższych wywodów, komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- I. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby przeprowadził rokowania z c. k. Ministerstwem skarbu co do objęcia przez kraj w 59 powiatach sprzedaży soli warzonki.
- II. Sejm upoważnia Wydział krajowy, aby w razie pomyślnego wyniku tych rokowań bezzwłocznie przystąpił do objęcia sprzedaży soli w zarząd kraju, przyczem przestrzegać winien następujących postanowień:
 1. Wydział krajowy przeprowadza organizację sprzedaży soli i zarządza nią przy pomocy Wydziałów powiatowych; nie ma jednak prawa odstąpienia komukolwiek w przedsiębiorstwie ogólnego interesu sprzedaży soli.
 2. Administracya sprzedaży soli ma być tak urządzoną, aby o ile możności w każdej gminie istniały miejsca sprzedaży soli.
 3. Cena jednego kilograma czyli topki soli ma być w każdej miejscowości stałą i nie może przewyższać jedynastu centów.
 4. W miejscowościach, w których według przeprowadzonych dochodzeń jest obecnie praktykowaną cena niższa od jedynastu centów, cena ta podwyższoną nie będzie.
 5. Zarząd sprzedaży soli ma być administrowany oddzielnie od funduszu krajowego tak, aby ani funduszu tego na straty nie narażał, ani też do przyspożenia zysków funduszowi krajowemu nie zmierzał.

6. Możliwe zwyczajki zarządu sprzedaży soli będą użyte wyłącznie na utworzenie odpowiedniego funduszu rezerwowego, ewentualnie na dalsze obniżenie cen soli.

III. Uchwałą tą załatwione są petycje wniesione pod liczbami: 762, 800, 1176, 1274, 1275, 1276, 1277, 1283, 1352, 1425, 1426, 1502, 1503, 1504, 1568, 1569, 1596, 1631, 1632, 1662, 1744, 1745, 1746, 1800, 1801, 1802, 1830, 1874, 1875.

We Lwowie 4. kwietnia 1892.

Przewodniczący:

Sapieha.

Sprawozdawca:

Gross.